

**ЦИФРОВА ІДЕНТИФІКАЦІЯ ОСОБИ В СИСТЕМІ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ:
АНАЛІЗ ВЗАЄМОДІЇ ІННОВАЦІЙ ТА ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ¹****DIGITAL PERSONAL IDENTIFICATION IN THE FINANCIAL MONITORING SYSTEM:
ANALYSIS OF THE INTERACTION OF INNOVATIONS AND LEGAL REGULATION**

**Уткіна М.С., к.ю.н., доцент,
старший викладач кафедри кримінально-правових дисциплін та судочинства
Сумський державний університет,
науковий дослідник
Університет Ворик(а)**

Сучасний етап розвитку України характеризується значущими трансформаціями у її економічній, політичній та соціальній сферах. Більшість цих змін непрямо пов'язані з імпульсивним розвитком високих технологій і глобальними процесами інформатизації, комп'ютеризації й цифровізації. Ці тенденції сприяють перетворенню всіх аспектів життєдіяльності суспільства.

Зокрема, з урахування пандемії COVID й введення воєнного стану в Україні, актуалізувалось питання щодо можливості визначати та підтверджувати ідентичність особи за допомогою електронних засобів та технологій. Автором у статті було проаналізовано категорії «цифрова ідентичність» й «цифрова ідентифікація». Зокрема, ці дві категорії часто використовуються в контексті використання технологій й безпеки інформації. Проте, констатуємо, що вони не є тотожними, хоча є пов'язаними і використовуються разом.

Було виокремлено методи цифрової ідентифікації, включаючи використання біометричних даних, електронних перевірок та блокчейн-технологій в фінансовому секторі в контексті провадження фінансового моніторингу. У статті автором наголошено на важливості інновацій у вдосконаленні ефективності систем фінансового моніторингу, виявленні шахраїв, протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму й фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення. З урахуванням цього, питання цифрової ідентифікації особи в системі провадження фінансового моніторингу набуває ще більшої актуальності.

Зокрема, до вирішальних факторів було віднесено: безпеку фінансового сектору, зростання кількості цифрових транзакцій, зростання кількості кіберзлочинів, регуляторні вимоги й міжнародну співпрацю. В контексті виокремлених факторів було констатовано, що цифрова ідентифікація особи в системі провадження фінансового моніторингу продовжує залишатись одним із ключових аспектів фінансової безпеки й відповідає викликам і перепонам, що виникають в сучасному економічному середовищі.

Ключові слова: ідентифікація, фінансовий моніторинг, цифрова ідентичність, цифрова ідентифікація.

The current stage of Ukraine's development is characterized by significant transformations in its economic, political and social spheres. Most of these changes are indirectly related to the impulsive development of high technologies and global informatization, computerization, and digitization processes. These trends contribute to the transformation of all aspects of society's life.

In particular, considering the COVID pandemic and the introduction of martial law in Ukraine, the issue of the ability to determine and confirm a person's identity using electronic means and technologies has been brought up to date. The author analyzed the categories "digital identity" and "digital identification" in the article. In particular, these two categories are often used in the context of technology use and information security. However, we state that they are not identical but related and used together.

Digital identification methods were singled out, including using biometric data, electronic verifications and blockchain technologies in the financial sector in the context of financial monitoring. In the article, the author emphasizes the importance of innovations in improving the efficiency of financial monitoring systems, detecting fraudsters, countering the legalization (laundering) of proceeds obtained through crime, financing terrorism, and financing the proliferation of weapons of mass destruction. Taking this into account, the issue of digital identification of a person in the financial monitoring system becomes even more relevant.

In particular, the decisive factors were: the security of the financial sector, the growth of the number of digital transactions, the development of the number of cybercrimes, regulatory requirements and international cooperation. In the context of the identified factors, it was stated that the digital identification of a person in the financial monitoring system continues to remain one of the critical aspects of financial security and meets the challenges and obstacles arising in the modern economic environment.

Key words: identification, financial monitoring, digital identity, digital identification.

Цифровізація впливає на різні аспекти суспільного життя і займає центральне місце в еволюції сучасного суспільства. Цифрова політика, в свою чергу, визначає стратегічний напрямок й взаємодію влади з цифровими технологіями на різних рівнях управління. 17 червня 2022 р. Рада Європейського Союзу надала Україні статус кандидата на членство в Європейський Союз.

Проте, перед нашою державою були поставлені вимоги, дотримання яких має бути однозначно успішним для того аби наша держава мала шанс стати частиною Європейського Союзу. Зокрема, дані вимоги стосуються і єдиного європейського цифрового ринку, зокрема однією із вимог для України є інтеграція в Єдиний цифровий ринок. Це дозволить Україні активно співпрацювати з країнами Європейського Союзу у цифровій сфері, сприяючи адаптації до європейських стандартів та правил щодо циф-

рових технологій. Участь в Єдиному європейському цифровому ринку може не лише поліпшити доступ України до сучасних технологій та інновацій, але й зміцнити її позиції у міжнародному цифровому середовищі.

На жаль, констатуємо, що повномасштабна війна в Україні суттєво вплинула на прогрес країни у сфері цифрової євроінтеграції, оскільки було завдано значних пошкоджень інфраструктурі, а також онлайн-сервісам. Наприклад, наразі важливою є проблема, пов'язана з обмеженим доступом населення деокупованих територій до радіочастот та загалом до суспільних мовників, що виникла внаслідок повномасштабного вторгнення.

Однак у сфері кібербезпеки досягнуті значні успіхи, ініційовані не лише внутрішніми зусиллями, але й активно підтримані міжнародними партнерами, зокрема Європейським Союзом. Важливо відзначити, що Україна може поділитись набутим практичним досвідом в галузі кібербезпеки, що стає надзвичайно цінним для багатьох країн [1].

Аналізуючи досвід зарубіжних країн щодо цифрової ідентифікації, зазначаємо, що 98% населення Естонії мають цифрові посвідчення особи, що використовуються для бан-

¹ Робота виконана в рамках договору № БФ/24-2021 щодо «Виконання завдань перспективного плану розвитку наукового напрямку «Суспільні науки» у Сумському державному університеті» (Встановлення закономірностей соціально-економічних трансформацій в умовах цифровізації суспільних відносин).

ківських транзакціях, електронного голосування, медичного страхування, онлайн-підписів і сплати податків.

У Бельгії кожен громадянин, який досяг 12 років, має обов'язкове е-посвідчення, що служить засобом ідентифікації та дозволяє здійснювати електронний підпис.

У Сінгапурі понад 3,8 мільйони громадян використовують унікальний цифровий ідентифікатор, відомий як SingPass, для отримання доступу до понад 300 державних онлайн-сервісів [2].

В Італії функціонує система управління цифровою ідентифікацією громадян, підприємств, установ й організацій, яка дозволяє отримати доступ до онлайн-сервісів державних інституцій із 2016 р. [3]. І це лише коротка характеристика країн, які використовують цифрову ідентифікацію. В цілому, було зазначено, що до 2024 року всі країни-члени Європейського Союзу повинні зробити гаманець цифрової ідентифікації доступним для кожного громадянина, який хоче його отримати [4].

Щодо України, то на сьогодні цифрова ідентифікація відбувається за допомогою електронного підпису, BankID та MobileID, що дозволяє користуватися цифровими сервісами, мобільним застосунком та порталом «Дія» або «е-документообігом» [2].

Актуальність впровадження цифрової ідентифікації в цілому також простежується в обсязі цифрових транзакцій, що переживають значні темпи зростання – майже на 13% щорічно. У статті Forbes Лейкера було згадано дослідження, проведене компанією Ricoh Europe. Дослідження виявило, що цифровізація робочих місць може збільшити ВВП Європейського Союзу і Великої Британії на 3,4% протягом наступних п'яти років, що еквівалентно 656 мільярдам доларів США. Це демонструє пряму економічну вигоду від цифрової трансформації [5].

Зазначене вище вказує на значний зсув у бік цифрових технологій у різних секторах економіки, що відображає все більшу залежність від цифрових транзакцій у фінансовій діяльності. Статистика підкреслює зростаючу роль цифровізації у формуванні глобальної економіки та потребу в надійній цифровій інфраструктурі для підтримки цієї цифрової трансформації.

Аналізуючи категорію «цифрова ідентифікація», спочатку потрібно надати трактування категорії «ідентифікація». О. Вічко та Г. Карпик зазначили, що категорія «ідентифікація» визначається як встановлення співпадіння чогось з чим [6]. У свою чергу, електронну ідентифікацію було визначено як процедуру використання ідентифікаційних даних особи в електронній формі, які однозначно визначають фізичну, юридичну особу або представника юридичної особи [7].

На законодавчому рівні категорію «ідентифікація особи» закріплено у Законі України «Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус» [8] як встановлення особи шляхом порівняння наданих даних (параметрів), у тому числі біометричних, з наявною інформацією про особу в реєстрах, картотеках, базах даних тощо.

Таким чином, ідентифікацію потрібно розглядати як процес встановлення співпадіння або визначення особи на основі конкретних даних. У цьому контексті цифрова ідентифікація вказує на процедуру використання ідентифікаційних даних у електронній формі для однозначного визначення фізичної, юридичної особи або представника юридичної особи.

В контексті цифрової ідентифікації використовуються електронні засоби для забезпечення впізнаваності особи, зокрема за допомогою електронних ідентифікаційних документів та біометричних даних. Такі методи стають все більш важливими в сучасному суспільстві для забезпечення безпеки, ефективності та зручності в різних сферах, включаючи електронні послуги, фінансові операції та інші аспекти життя громадян.

Категорія «фінансовий моніторинг» закріплена у Законі України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» [9]. Відповідно до п. 66 ч. 1 ст. 1 зазначеного закону, фінансовий моніторинг – це сукупність заходів, що вживаються суб'єктами фінансового моніторингу у сфері запобігання та протидії, що включають проведення державного фінансового моніторингу та первинного фінансового моніторингу.

З урахуванням зазначеного вище, вважаємо, що цифрову ідентифікацію особи в системі фінансового моніторингу потрібно розглядати як свого роду процес визначення та перевірки особи за допомогою цифрових технологій з метою виявлення можливих ризиків фінансового маніпулювання, включаючи легалізацію (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму й фінансування розповсюдження зброї масового знищення. Така ідентифікація дозволяє фінансовим установам та суб'єктам фінансового моніторингу збільшити ефективність виявлення та запобігання недобросовісній фінансовій діяльності.

Цифрова ідентифікація дозволяє автоматизувати та полегшити процес визначення особи в системі провадження фінансового моніторингу, зменшуючи ризики фінансових злочинів та забезпечуючи додержання вимог законодавства з питань боротьби й протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму й фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення. Проте, слід чітко відмежовувати «цифрову ідентифікацію» від «цифрової ідентичності». Незважаючи на те, що ці категорії часто використовуються разом, вони мають різні концепції.

Як нами було зазначено вище, цифрова ідентифікація визначається як процес визначення та підтвердження ідентичності особи або системи за допомогою електронних засобів та технологій. Зокрема, це може включати в себе використання різних методів, таких як паролі, біометричні дані (відбитки пальців, розпізнавання обличчя тощо), електронні ключі та інші фактори для визначення особи або системи. Метою цифрової ідентифікації є надання дозволу на доступ до конкретних ресурсів або послуг та впізнавання учасників в електронних системах.

У свою чергу, цифрова ідентичність представляє собою опис і аналізування сукупності електронних атрибутів, які визначають та відокремлюють одного користувача або об'єкт в електронному середовищі. Зокрема, це може бути інформація про ім'я, адресу, електронну пошту, біометричні дані, сертифікати та інші цифрові атрибути, які ідентифікують особу або сутність в онлайн-середовищі. Таким чином, з урахування зазначеного, цифрова ідентичність використовується для побудови електронного профілю особи або об'єкта, що дозволяє взаємодіяти з різними системами та послугами в Інтернеті.

Основними компонентами цифрової ідентифікації особи при провадженні фінансового моніторингу є наступні:

- електронні документи ідентифікації. Електронні документи ідентифікації необхідно розглядати в контексті збору та перевірки електронних копій документів, таких як паспорти, водійські посвідчення або інші ідентифікаційні документи;
- біометричні дані (відбитки пальців, розпізнавання обличчя або голосу, для визначення особи);
- електронні перевірки. Використання електронних баз даних для перевірки інформації про особу, зокрема списки санкцій, списки осіб з підозрою у злочинах та інші реєстри;
- двофакторну або багатофакторну аутентифікацію. Використання комбінації різних методів аутентифікації для забезпечення вищого рівня безпеки, такого як пароль і біометричні дані;

– цифрові технології блокчейн. Використання технологій блокчейн для зберігання та передачі ідентифікаційної інформації без можливості її фальсифікації;

– взаємодію між фінансовими інституціями й суб'єктами фінансового моніторингу. Обмін інформацією між різними фінансовими установами та державними органами для ефективного виявлення та відстеження сумнівної фінансової діяльності.

В Україні на сьогодні найпоширенішим і законодавчо врегульованим є такий засіб електронної ідентифікації, як електронний цифровий підпис. Електронний цифровий підпис використовується, як правило, для вирішення такого основного завдання, як подання суб'єктами підприємництва електронної звітності до фіскальних органів [10].

Аналізуючи взаємодію інновацій та правового регулювання, увагу слід акцентувати на ефективності фінансового моніторингу, захисті конфіденційності та особистої інформації, забезпеченні доступу та узгодженості й боротьбі й протидії зі злочинністю. Зокрема, використання новітніх технологій може покращити ефективність фінансового моніторингу. Наприклад, блокчейн може забезпечити надійну систему ведення реєстрів фінансових

транзакцій. У свою чергу, законодавство повинно враховувати ці інновації, забезпечуючи сумісність з вимогами фінансового моніторингу. Впровадження шифрування, децентралізованих систем та інших інновацій може допомогти захистити особисту інформацію та забезпечити конфіденційність у фінансовому моніторингу. Встановлення стандартів та нормативів щодо використання новітніх технологій допомагає забезпечити їх безпеку та надійність.

Узгоджена взаємодія між інноваціями та правовим регулюванням цифрової ідентифікації в системі фінансового моніторингу є ключовою для забезпечення ефективності, безпеки та дотримання прав та свобод громадян.

Таким чином, проаналізувавши зазначене вище, цифрова ідентифікація особи в системі фінансового моніторингу – процес визначення та перевірки особи за допомогою цифрових технологій з метою виявлення можливих ризиків фінансового маніпулювання, включаючи легалізацію (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму й фінансування розповсюдження зброї масового знищення. Цифрова ідентифікація особи в системі фінансового моніторингу представляє собою важливий аспект у сучасній фінансовій та правовій сферах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Pia A. Як Україна крокує до цифрової євроінтеграції? *Portal Polskiego Radi Sa*. URL : <https://cutt.ly/GwU8ff4U>
2. Цифрова ідентифікація в Україні та світі. *Комітет Верховної Ради з питань цифрової трансформації та Мінцифру*. URL : <https://nrat.ukrintei.ua/czyfrowa-identyfikacziya-v-ukrayini-ta-sviti/>
3. Italy's digital identity system (SPID) – how to apply. *Consolato d'Italia Adelaide*. URL : <https://consadelaide.esteri.it/en/chi-siamo/contatti/informazioni-utili/italys-digital-identity-system-sp-id-how-to-apply/>
4. eIDAS 2: the countdown to a single European Digital ID Wallet has begun. *Thales. Building a future we can all trust*. URL : <https://www.thalesgroup.com/en/markets/digital-identity-and-security/government/identity/eidas-regulations>
5. Laker B. Digitalization Could Increase GDP By \$656 Billion Says Research. *Forbes*. URL : <https://www.forbes.com/sites/benjaminlaker/2022/12/12/digitalization-could-increase-gdp-by-656-billion-says-research/>
6. Вічко О., Карпик Г. Методичні вказівки до виконання лабораторних робіт з дисципліни «Ідентифікація і методи виявлення фальсифікації харчової продукції». 2017. URL : <https://cutt.ly/lwU8HLim>
7. Давидова І. Електронна ідентифікація. URL : <https://cutt.ly/swU8LyYk>
8. Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус : Закон України від 20 листопада 2012 р. № 5492-VI. *Відомості Верховної Ради України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5492-17#Text>
9. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення : Закон України від 06 грудня 2019 р. № 361-IX. *Відомості Верховної Ради України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#n716>
10. Електронна ідентифікація захистить персональні дані українців. *Юрист & Закон*. URL : https://uz.ligazakon.ua/ua/magazine_article/EA011004